NOVICE
kmetijskih, rokodelnih in narodskih reči.

Odgovorni vrednik *Dr. Janez Bleiweis.*

Tečaj IX. O sredo 3. kimovca (ranojesna) 1851. *List 36.*

Narodska pesmica iz Liburnie.

(Zapisana kakor čujena.)

Majka je Maru
Priku mora zvala.
»Hodi, Mare moja,
Ako si oprala«.
»»Nisam, majko moja
Ni dobro počela««.
»Ča si mi ti, Mare
Letni dan delala?«
»»Pol mora sam majko
Rožice tergala««.
»Al si jih ti, Mare,
Čuda natergala?«
»»Obe ruke majko,
I oba rukava««.
»Kemu si jih, Mare,
Naj več darovala?«
»»Brajnu sanjih, majko
Brodić nakercala,
A ljubčiću sam jih
Fačol navezala««.
»Zač jih nisi, Mare,
Ljubu naj već dala?«
»»Zač ljubčića ću si
Druga dobaviti,
A brajnića neću
Nikad nijednoga««.

Zbudi se lanoreja austrianska!

Pridelovanje in obdelovanje lanú in konopelj v našim cesarstvu tako zlo peša, da že davnej zvedeni možje na vès glas kličejo: „zbudi se lanoreja austrianska, scer bo Angleška dežela s svojim platnénim blagam domače bolnike popolnama zaterla. Krepák glas je povzdignil o ti zadevi tudi letos 2. rožnika v obertnijski Dunajski družbi slavnoznani g. Jakob Reuter, varh c. k. umetnijske shranilnice *), ki zasluži, da se razlega krog in krog po vsih deželah, in če ravno ni pričakovati, da bi se kmalo in povsod zgodilo, kar g. Reuter za povzdigo lanoreje v našim cesarstvu za potrebno spozná, ne bojo vunder njegove besede le glas vpijočiga v pušavi ostale — tù in tam bo séme njegoviga opomina prihodnosti dobriga sadú saj koliko toliko rodilo.

Da pridelovanje lanú in izdelovanje platna je tudi na Krajnskim v primeri nekdanjim časam zlo opešalo, je sploh znano. Koliko se je nekdaj iz Loške okolice na Gorenskim platna čez morje vsako leto prodalo — koliko pa se ga sedaj prodá? Nekdaj je cvetela kupčija s platnam v Loki in Loški okolici — šlo je blagá na kupe v ptuje dežele, in kupčija ž njim je več kupčevavcem lep dobiček donašala.

*) »Vortrag über Leinen-Industrie in Oesterreich«. Gehalten in der Monats-Versammlung des n. ö. Gewerb-Vereins am 2. Juni 1851 vom Herrn Jakob Reuter, k. k. Rath und Custos des k. k. technischen Cabinetes. Wien 1851.

Vzroki, da kupčija z domačim platnam in platnénim blagam sedaj že več let peša, so scer mnogoverstni; vunder se dajo vsi v dvojnim zapopasti: v našim cesarstvu hodi lanoreja rakovo pot, v druzih deželah, zlasti na Angleškim, pa napreduje krepko od leta do leta; tako je šla ta reč tam gôri, pri nas pa dôli. In še bolj nas bojo Angleži (Englendarji) prehiteli, če se ne bomo marljivo ganili. Že se po mnogih deželah, zlasti pa na Dunaji, družbe pripravljajo, svèt g. Reuterja izpeljati.

Po tem predgovoru bomo povedali svojim bravcam kmetijskiga, obertnijskiga in kupčijskiga stanú, pa tudi domoljubam sploh; kaj da bi se dalo za povzdigo lanoreje in domačiga prediva storiti. Poslužili se bomo v tem tistiga oklíca, ki ga je spodnje-austriansko obertnijsko družtvo in pa Dunajska družba *) v ta namen razglasila.

„Reja lanú in konopelj kakor predivo in platno gre o že delj časa v Austrii rakovo pot; sedaj pa nar veči nevarnost žuga kmetovavcam, fabrikantam in kupčevavcam, da bojo mahoma Angleži naše dežele s platnam nasuli, ker pri njih se suče že 4 milione vretenc na mašinah, ki préjo sučejo, na vsim Austrianskim z Nemškim vred pa se suče le 75 do 80.000 predivnih vretenc.

„Ta potreba, austriansko lanorejo in pridelovanje prediva povzdigniti, je pa tolikanj veči, ker Angleška dežela ima, zraven svojih milionov prejnih vretenc, za pridelovanje lanú in za pripravljanje dobre preje toliko dobrih naprav, kakor da bi hotlo pavoljnatimu blagu slovó dati in le platnéno delati“.

„Pomoček za povzdigo domačiga lanú in prediva je pa le v tem iskati, da se toliko in tako dobre preje domá pridela, da ni treba domačim fabrikam ptuje robe iskati“.

„Da se dobra preja izdela, ne pomagajo samo umetne predivnice, kterih je na Austrianskim že dovelj znanih, ampak to je pred vsim potreba, da se dober lan séje, in da se zna lan dobro goditi (rösten) in tréti, kar se pa na Austrianskim ne storí“.

„Pravo godenje in trenje je tedaj podlaga za povzdigo domačiga blagá“.

„Da se pa to zgodí, kaj je potreba storiti?“

„Pogledati je treba v druge dežele, kjer se veliko dobriga prediva pridela, sosebno na Belgio, Angleško, Ameriko in tudi na nektere dežele Nemškiga, kako tam delajo“.

„V téh deželah je ta reč vsa drugač, kakor pri nas, kjer kmet sam lan séje, puli, godí, tare — in po tem predivo prodá. Naši kmetje tedaj pridelujejo lan in izdelujejo predivo samí“.

„V ptujih deželah pa kmetje samo lan séjejo, in ga še na njivi stoječiga prodajo takim, ki se

*) Aufruf der Landwirthschaft-Gesellschaft und des nied. österr. Gewerbvereines in Wien«.

samó z godenjem in trenjem pečajo, kterih opravilo je tedaj edíno to: iz lanú predivo napravljati".

„Tako so ti kupčevavci sredína med kmetam in med predivskimi fabrikami, — pri nas pa téh srednikov ni".

„Tak izdelovavec prediva se v imenovanih deželah s kmetam zastopi: kakošno séme naj vseje, kako naj njivo za setev pripravi, kako naj lan na njivi glešta, in kdaj naj ga populi, — on kupi lan ali konopljo, ko še na njivi stojí in ga prevzame od njega; godenje in trenje je po tem njegova skerb".

„Kaj nek to pomaga za poboljšanje domačiga prediva? in kakošen dobiček izvira iz tega za kmeta?"

„Dobiček je tale: Kmet zamore pri taki napravi veliko lanú in konopelj, kot kupčijsko blagó, vsejati, brez da bi mu treba bilo skerbeti, kako in kdaj ga bo domú spravil, godil in terl, — za vse napake in nesreče, ki se zamorejo pri godenju in trenju primeriti, mu ni treba mar biti, prodaja lanú ali konopelj na njivi mu gotov denar prinese".

„Ta kupec lanú pa si bo sam prizadeval, da bo lan lepo godil in terl in lepo predivo napravljal, ktero bo lože spečal, kakor slabo".

„Tako se bo dobílo lepši predivo".

„Da se pa to tako rekoč novo rokodelstvo po Austrianskim osnuje, je treba, da se družbe napravijo, ktere po vsih deželah Austrianskiga, ki so za sétev lanú pripravne, take ljudí na noge spravijo, ki se bojo s tem rokodelstvam umno pečali, in ktere znamo po njih opravilu predivarje in konopninarje (Lein- und Hanf-Zurichter) imenovati".

Dunajska družba bo nar poprej godivnico in pajštvo po belgiški in angleški podobi napravila v izgled drugim enakim napravam.

Vsak deležnik te družbe plača za 1 delnico (akcio) 500 gold., vzame pa tacih delnic, kolikor jih hoče; po znesku, s kterim se je vdeležil, je deležnik tudi dobička. Dosihmal je ta družba že 23,000 gold. skup spravila.

Želeti bi bilo, da bi se obertniki, fabrikanti in sploh bogati možje te nove naprave prav pridno vdeležili, da se tako domače blagó poboljša, kmetam in rokodelcam zaslužek pa naklone.

Vodíla *), vreme po téku oblakov 6 mescov pred povedati.

Po skušnjah Janeza N. Čepa.

K. L. Litrov je rekel: „Nikdar ne bo noben človek skrivnosti natore zapazil, da bi zamogel prihodnje vreme pred vediti".

Ali ni ravno vse gotovo, kar kak slavni možrêče, in marsikaj se je že znajdlo, česar nekaj let poprej še nihče sanjal ni — začnè g. Čep svoje „vodíla".

Pervo vodílo za pozneje poskušnje — pravi na dalje — so mi dali moja rajnka mati, ko so neki poletni dan oblake ogledovali, rekoč: „Ljubi sin! ti černi oblaki, ki jih nad sabo vidiš, bojo prinêsli velik sneg". In zares je padlo na zimo toliko snegá, da mi je do pers segel, ki me je opomnil, kar so mi mati poleti rekli. Vunder si takrat še nisim mogel misliti, da bi se iz oblakov prihodnja vremenost zvediti zamogla, česar so me 50 letne poznejne skušnje prepričale. Te so me učile sledečiga poglavitniga vodíla:

Kakor je danes v tem kraju, kjer nebo ogledujem, tek oblakov — ravno tako vreme bo, po sledečih vodílih znajdeno in skušeno, ravno tisti dan o 6 mescih.

Od oblakov.

Vodílo pervo: Oblaki, ki grejo od sončniga izhoda (jutra) proti zahodu, pomenijo vselej gorak in rodoviten dež, naj bo pozimi ali poleti. Včasih se vidijo pod unimi oblaki mirno stoječi. Take oblake imenujem dvojne oblake; če tudi spodnji od izhoda do zahoda grêjo, pomeni to dež z gromam. Vodílo drugo: Grejo pa spodnji oblaki proti izhodu, so vselej hude znamnja: če so teški in černi, oznanijo za zimo sneg ali babje pšeno, za poletje pa točo, grom in blisk, in hitrejši ko jih veter žene, s toliko večim viharjem bo prišel sneg ali toča. So pa spodnji oblaki lahki, naletuje pozimi tanjki sneg, poleti pa pride merzel dež, ki, če dolgo terpí, slabo letino napravi.

Enkrat za vselej pa veljá; da se po veči ali manjši stopnji teh predznaminj, tudi lastnost popisaniga prihodnjiga vremena ravná; za to pridejo, če so ogledovani oblaki le majhni, tudi le bolj ali manj oblačni, bolj ali manj merzli dnevi ali ure brez dežja ali snegá.

Od vetrov.

Vetrovi pridejo od tod, kamor so se oblaki pred 6 mesci vlekli.

Obilnost oblakov in hitrost njih téka dajo mero za predpovedbe močnosti vetra, ki zamore bolj ali manj merzel biti po legi kraja, iz kteriga do nas pride.

Od mraza in gorkote.

Mraz prinese burja, sever in severno-zahodni veter, kakor tudi tisti, ki od jutra piše, s tem dodajkam, kakor je bilo v 2. vodílu popisano. Hujši ko je veter, hujši je mraz; če so proti severju ali proti sončnim izhodu teški oblaki se naglo privlekli, pridejo vetrovi, posebno pozimi, s takimi oblaki, ki nam clo vso sončno gorkoto vzamejo in še veči mraz napravijo. Če se pa le lahki in rahli oblaki proti severju in sončnimu izhodu počasi plazijo; nam oznanijo od ondot pridijočo sapo brez veliciga mraza pozimi, poleti pa jasno in gorko vreme. Vunder pride na pisane (gestreifte) oblake hujši večer, kakor bi bil sicer prišel.

Oblaki, ki grejo proti jugu ali proti sončnim zahodu (z razločkam pod pervim vodílam zaznamovanim) so vsaki letni čas predznamnja gorkote, in vročina poleti bo tolikanj hujši, kolikor manjši so bili oblački, ki so se proti počasi vlekli.

Od letniga časa.

V teh vodílih se rajtata le 2 letna časa: zima in poletje, kterih začetek in konec léga in navadno vreme kraja določita. Tako postavim je v Rovini že vse lepo zeleno in poletinski čas — 10 milj odtod na gori Učki je pa še terda zima.

Kako se naučiti, oblakotèk poznati.

Vsak človek se zamore brez učenosti s tekam oblakov soznaniti.

Ki hoče to vednost zadobiti, naj se le s tem soznani, da pod milim nebam natanjko vé: kje je sončni izhod — kje pa zahod.

O zadevah eniga samiga slovanskiga jezika.

(Konec.)

Tudi v tem: kteri jezik naj bi se za vesoljnoslovanskiga književniga izvolil, so misli različne.

Od tistiga nasvéta, da naj bi se namesto eniga jezika 5 književne narečja (rusko, poljsko, česko, ilir-

---

*) V poslednjim listu smo razodeli svoje misli zastran vremenskiga prerokovanja; naj prejmejo častiti bravci pričujoče vodíla tedaj le kot — novíco, in naj nam ob svojim času oznanijo, ki jo bojo poskusili, svoje skušnje.

Vred.

sko) ustanovile, ne gré tukaj govoriti, kjer je govorjenje o enim književnim jeziku. Če se že imajo mnoge podnarečja v eno književno narečje zjediniti, naj se naravnost vesoljno-slovanski jezik vzame, kteriga se bo vsak Slovan ravno tako lahko naučil, kakor eniga gori imenovanih čveterih. Čmu ovinkov, kjer jih treba ni? Ne bomo daleč od resnice zašli, če rečemo, da ste v slovanskih jezikih dve tretjíni takih besed, ki so vsim narečjem lastne, nektere so clo popolnama edíne, nektere le malo po različnim narečju razločne. Na taki podlagi je osnova le eniga književniga jezika pač lahka reč, ker bi germanizmov; taljanizmov, turčicizmov, madžarizmov, galicizmov itd. iz slovanskiga jezika iztrebiti težavno ne bilo.

Tudi od tistiga nasvéta: da naj bi se iz vsih slovanskih jezikov nov jezik ustrojil, ki bi ne bil ne ruski, ne poljski, ne českí, ne ilirski, vunder pa vsim podoben — nočemo govoriti, ker bi taka mešanca, v ktero jih je le clo malo zaljubljenih, gotovo ne bila večíni Slovanov všeč, ker bi po taki poti brez potrebe zmišljeni jezik skovali ne gledé na to, da imamo slovanskih narečij že zdaj preveč, in da imamo že gotove narečja, ki imajo vse lastnosti, izvoljeni biti za književni jezik. Kakor nam noviga jezika ni treba, tako tudi ne noviga alfabeta: cirilica in latinica, obé ste pripravne, kakor ste, obé naj se učite, obé naj se rabite, čeravno niste popolnama, ker popolnama nikdar nobene abcede ne bo.

Kar pa jezik vtíče, ki se je dosihmal v mnogih predlogih za vesoljno-slovanskiga nasvetoval, so nekteri ruski, drugi staroslovenski, tretji sèrbski jezik nasvetovali; — od druzih, kar je nam znano, ni bilo govorjenje.

Ki se za ruski jezik potegujejo, pravijo, da je po večletni rabi v vsih razdelkih vsakdanjiga življenja mnogoverstnih vednost in mnogoverstniga slovstva nar bolj izobražen, in ga 33 milionov slovanskiga naroda že govorí in piše.

Ki so za staroslovenšino, pravijo, da ta jezik je tako rekoč pervi sveti jezik slovanskiga naroda, ki je ruskimu tudi tako podoben, da sta si razun nekterih pismen in oblik clo enaka, in da se zoper ta jezik noben slovansk narod ustavljal ne bo, kakor zoper ruskiga, kteriga posebno Poljci sovražijo.

Ki so za serbski jezik, pravijo, da ta jezik je že sedaj z majhnimi različnostmi jezik vsih južnih Slovanov (Serbov, Bulgarov, Horvatov, Slovencov itd.), da je krepak in bogat jezik, ki v lepoglasju vse druge prekosí.

Po naših mislih (mi ne govorimo „Cicero pro domo sua“) bi bil staroslovanski jezik tisti, ki bi se dal za književni jezik nar lože vpeljati, zato ker je pervi, vsim Slovanam svet jezik, zoper kteriga se mende noben narod upiral ne bo. Slovnica po staroslovenšini naj se vpelje, besednjak naj se napravi, v kterim naj za vse oddelke mnogoverstnih učenost in umetnost enolična in vredjena slovanska terminologia ustanoví za modroslovje, bogoslovstvo, zvezdoslovje, naravoznanstvo, rastljinstvo, lekarstvo, tehniko itd., ker nobeno narečje, ktero bi utegnilo v občjeslovanski jezik povzdignjeno biti, nima te terminologie vesoljnimu slovanstvu primerjene, ne na tanjko določene; pri njeni popravi pa bi imeli vsi Slovani govoriti.

Staroslovenšina naj bo, kakor je bila Alpha, tudi Omega Slovanov v književnim jeziku. P—B—

Národske staríce.

Štirnajsti list.

Ljubi moj Jože! Danes Ti bom od imen Iliria in Ilirec nekoliko govoril. Iliria je bila od nekdaj obsežek mnogih dežel, v kterih so tudi semtertje raz-lični narodi prebivali. Tù so bili greški, makedonski in pozneje rimski novaki, dalje Goli in Boji. Če so Boji tudi slavjanski bili, so vender od vindskiga različno narečje govorili. Zraven je slediti tudi druge manji narode, kteri so se sčasama pozgubili. Poglavitni so bili Veneti, zlasti v gornji Ilirii, in drugi Slavjani, s svojim posebnim narečjem, kakor nam zgodovina kaže. Razkazovanje, da so pravi ilirski rojenjaki svoj slavjanski jezik govorili, opustim; to bi me v dolgo in obširno govorjenje pripeljalo. Ostanem torej pri gornji Ilirii in pri tem, da po zgodovini gré Jugoslavjanam zborno imé Ilirci. Kakor dandanašnji, tako so tudi nekdaj v zgornji Ilirii Vendi stanovali, in vendski ali slovenski deželi se je Iliria reklo. Po tej deželi se je Vindam tudi Ilirci reklo. Če resnico ljubimo, ne bomo skrivali, da smo zaroda tistih, ki so nekdaj v Ilirii stanovali, in bili po deželi Ilirci imenovani.

Pa boš mislil: „Ilirci se niso vselej tako moško obnašali, da bi nam bilo njih imé h časti; če od kteriga kaj vémo, je bil to kak klatovitez“. Divjaki so bili, in kaj je od tacih posebniga pričakovati? Kteriga naroda spredniki so se vselej hvale vredno obnašali? Ali ni bil visokohvaljen greški Odisej, če prav vzamemo, tudi klatovitez in pa še hudoben klatovitez. Argonauti kaj so bili druziga kot klatovitezi? Greška vojska pri Troji je med svojimi poglavarji veliko klatovitezov štela. Ravno tacih je bilo dosti Rimljanov, le nekoliko bolj omikani so bili, in zato tudi usmiljenši in pravičniši. Pri neslavjanskih narodih je bilo veliko tacih, ki s svojim popotvanjem niso iskali sveta osrečiti, ampak so le svoje samopridne namene imeli, pa njih poznejši rojaki zato niso svojiga naroda zaničevali. Nasproti je pa tudi to res, da so se Ilirci večkrat tudi hvale vredno in junaško obnašali. Samo za to pa mi tudi ne bomo iskali Ilirci biti. Nam se je zgodovine deržati; naj ta naše sprednike hvali ali graja. V zgodovini najdemo podpornje za svojo narodnost. Brez zgodovine bi ne vedili: kaj smo in kako smo sèmkaj prišli.

Cesar Napoleon je naše dežele Iliria imenoval, ker jim je hotel s tem imenam zgodovinski pomen dati. Ko bi bil on vse pridobil, kar je bilo nekdaj ilirskiga v širjim pomenu, torej kar je tudi turške Ilirie, bi bil on blezo po napeljevanji zgodovine vse Iliria imenoval. Za danes naj bo to dovelj. — Ilirec Te Ilirca pozdravim. Ostani z Bogam!

Tvoj stari prijatel Benkov Tone.

Novičar iz slovenskih krajev.

Xp. *Iz Celja.* Novice nam pridno donašajo iz mnogih krajev vesele naznanila, kako nadepolna šolska mladína v slovenskim jeziku lepo napreduje; le iz slovenskega Štajarskega in osobito iz Celja, njegovega središa, nam še ni nihče kaj razglasil, kako je o tem letošnje šolsko leto iztêklo, razun pohvale gosp. nadzornika naših ljudskih šol, ktere se mi scer dotakníti ne prederznemo, ako ravno je naša navada, vselej moža bolj po delih, kakor po besedah soditi. Ali se morebiti Celjske ljudske šole, od kterih samih hočemo danes govoriti, sramujejo dogodbe v nauku slovenskiga jezika občinstvu naznaniti? Mislim, da ne. V glavni Celjski šoli z dekliško šolo vred je bilo v drugi polovíci preteklega šolskega leta 760 učencov in učenk, od kterih jih je 141 na ponavljajočo šolo rokodelskih učencov, 191 na slovensko nedeljsko šolo, in 3 — rêči troje — učencov na učiteljsko pripravnico spadlo, — ostali pa so bili učenci spodnje umetijske (realne), 3 razredov normalne in pa dekliške šole. V primeri s številam poprejšnih let, moramo s žalostjo rêči, se število učencov pomanjšuje, česar je zmiraj veči dragína in pa zmiraj veči nadloga kmetov vzrok. Med navadnimi šolskimi nauki zapazimo z veseljem tudi nauk

slovenskiga jezika in vajo navadnih pisem v slovenskem jeziku v spodnji umetijski, in v 2. in 3. razredu ljudske šole, keršanski nauk v obéh jezicih v začetnih razredih ljudske šole pa branje in pisanje v slovenskem jeziku kot predpisani — čeravno le nektere ure o tednu. Čeravno malo, se vunder s to mervico učencam priložnost da, po lastni pridnosti se po tem bolje v slovenskem jeziku izobraziti in v starejih letih se saj spomniti, da je tudi slovenska slovnica na svetu! Primerimo pa to, da se saj nekaj za materni jezik v naših šolah zgodí, s tem, kar se drugod zgodí, na priliko, v Mariboru, Ptujem, Radgoni, Slovenjim Gradcu, in morebiti tudi v Ljubljani, kjer enake postave veljajo, in je potreba enako očitna — moramo rêči, da se je pri nas prav veliko storilo. Zato pa naj bo tudi hvala in zahvala tebi, višja duhovšina! zlasti Vam distriktnimu ogledu šol, prečastitimu g. opatu, ki neutrudljivo, če ravno natihama, skerbíte za napredek in omiko domačiga jezika, — hvala Vam, g. vodja ljudskih šol, kterimu zraven dobriga serca, s kterim svoje naloge lepo doveršujete, tudi krepko vodstvo učenikov želimo, — in hvala Vam, g. katehet, ki ste nar veči pomočnik vsim tistim, ki ali volje ali glave nimajo, svojimu poklicu zadostiti ali tudi mlajših učenikov vedênje zasluži očitno hvalo, in če bo g. Anton Stranik zemljomerstvo ali kakošen drug nauk po svoji obljubi prihodnje leto slovensko razlagal, — in če neutrudljiva g. Krajnca v svojih delih v slovenšini, in g. F. K. v slovenski pevski družbi ne bojo odjenjali, bo dozorelo iz njih prizadevanja mnogo veselega sadú v prid naši mili slovenski domovíni.

Iz Ljubljane. 26. in 29. dan pretekliga mesca so bili za odbornike perviga volitveniga reda Ljubljanskiga mosta naslednji gospodje izvoljeni: Andrej Malič, Miha Šusteršič, France Tertnik, dr. Anton Rak in pa dr. Janez Ahačič. — V porotnih sodbah so bili pretekli in ta teden sojeni: Janez Hlebajne, po domače Skumavc, 49 let star in oče peterih otrok, zató ker je bil svojiga topiga (blödsinnig) brata 3. dan svečana tekočiga leta z nekim polenam in z nogo nekiga trinoga po glavi tako nabil, da je čez dva dni umerl. Hlebajne sicer miren človek, je vse obstal, kar je storil, in je rekel, de je hotel svojiga brata Urbana le ukrotiti, ker se ga je bal on in cela njegova družina, zavolj njegove prevelike togote, da se je bil le zato nad njim znosil, ker je bil domačim ljudem prenevarin. Gosp. dr. Napreth ga je zagovarjal, in je dokazati skušal, da, kar je Hlebajne storil, je le v nevarnosti svojiga lastniga življenja in svoje družine storil. Porotnikov pet ga je nedolžniga, sedem pa kriviga spoznalo; in ker ga tedej niste po postavi dve popolni tretjíni porotnikov kriviga spoznale, je bil zatoženec uboja nedolžen spoznan in spušen. — 29. in 30. dan je stal pred porotno sodbo pa Simon Nastran, po domače Kajsovc, zal in bistroumen fant iz Vodic, živinski zdravnik, tudi zavoljo uboja, ker je nekiga živinskiga mazača v blížnji okolici, kakor so priče govorile, svojiga znanca in tako rekoč prijatla zvečer iz gostivnice domú gredé ubil, kar pa pri sodbi ni obstal, ampak rekel je le, da je mogoče, da se na kaj taciga ne more opomniti, da je bil preveč pijan. 12 prič je bilo pri sodbi, ktere so pa enoglasno pričale, da ni bil tako pijan, da bi se ne bil zavedil. Gosp. dr. Ovijač ga je zagovarjal. Porotniki so ga kriviga spoznali, in sodba ga je na 5 let v hudo ječo obsodila. — Včeraj in prevčerajšnjim je bil pred porotno sodbo Jožef Jakel, sploh Križnikov Jože iz Krajnske Gôre, 17 let star, zavoljo tatvine; akoravno še tako mlad, je bil vender le precej velik tat. kradel je kar je mogel, denarje, sir, železo, môko itd. Pred sodbo je vse natanko obstal, kar je naredil. Njegov zagovornik je bil gosp. dr. Karl Wurzbach, njegovo govorjenje, tako krepko in gladko, je bilo le zatoženimu zasluženo kazin pomanjšati. Prič je bilo 6. Porotniki so ga na vsih osem prašanj enoglasno kriviga spoznali, in potem ga je porotna sodba na poldrugo leto v hudo ječo obsodila. — Baron Jelačič s 4 generali se je predvčerajšnjim ob petih popoldne po železni cesti iz Dunaja pripeljal in je precej naprej v Verono odrinil. — Kakor se sliši se bojo cesar tudi skoz Ljubljano v Verono podali. — Vrednik „Novíc“ g. dr. Bleiweis se je pretekli petek v Solnograd podal k velikimu kmetijskimu zboru; ž njim je šel tudi g. Ulrih, gojzdni oskerbnik iz Bleda, in še 3 drugi gospodje. Zbor se je o pondeljk začel in se bo o saboto končal.

Novičar iz mnogih krajev.

Dunajski vradni časnik od 28. augusta naznani pet cesarjevih dopisov od 20. augusta: 3 na predsednika ministerstva, 2 pa nad predsednika deržavniga svetovavstva, ki zadevajo prihodnjo notranjo osnovo austrianskiga cesarstva; zapopadek teh ukazov je: da so prihodnjič ministri le samimu cesarju v vsim svojim djanji odgovorni in nobeni drugi oblasti, in da imata imenovana dva predsednika cesarju nasvèt predložiti: ali zamore in kako vstava od 4. marca 1849 izpeljana biti. — Politiško osnovo vojvodine Serbske in Temeškiga Banata, in razdelitev sodijskih vradnic ondí, od cesarja poterjeno, je ministerstvo te dni razglasilo. — Minister notranjih oprav je zemljišnim oprostivnim komisijam ukazal, oprostivne opravila pohititi in kmalo dokončati, ker je volja cesarja, da se kmetam dovoljene oprostenja popolnama spolnejo. — Ministerstvo uka in bogočastja je 27. augusta zastran ljudskih šol sledečo postavo razglasilo: 1) Vsak otrok mora celih 6 let v šolo hodit, in je ne smé, če začnè ravno pred 6. letam v šolo hodit, pred 12. letam zapustiti; ondi pa, kjer otroci zavolj daljave ne začnejo pred sedmim letam v šolo hodit, je ne smójo tudi pred trinajstim zapustiti. 3) Starši, ki nemarno svoje otroke v šolo pošiljajo, jih ne smójo pred dvanajstim letam iz šole vzeti, ampak jih morajo dalje v šolo pošiljati, de se vsiga naučé, kar so popred zamudili. 4) Tisti otroci, ki so jeli o pravim času v šolo hodit, in so celi čas pridni in marljivi bili, jo znajo po spolnjenim dvanajstim letu, tode le po izpraševanji zapustiti. 5) Učitelj mora otroka, kadar začnè v šolo hodit, v zapisnik zapisati, kteri se v šoli hrani, in kamor se tudi njegove spričbe denejo, kader se njegovi starši v drugi kraj preselijo. — Drugi razglas naznani pa, da mora vsaka šola 3 razrede (klase) imeti, v nobenim klasu pa ne smé čez 100 učencov biti; tam pa, kjer je več učencov za en klas, se morajo v dveh izbah učiti. Tudi se sliši, da se bo osnova gimnazialnih šol nekoliko prenaredila. — V vojaški vaji Laške armade, h kteri tudi cesar pridejo, se bo v šotoriših od Verone memo Brešie do Milane 65,000 vojakov zbralo. — Matica ilirska bo začela lepoznanski časnik za ženstvo in mladost izdajati. — Iz vsih krajev Laškiga se slišijo žalostne novíce od nove neznane bolezni na grojzdji, pri kteri se po lesu in perji bel plesnjivc pokaže, ki celo terto nanaglama zaduší; nihče ne pozná natore in vzrokov te hude kuge, ktero Pukerjevo kugo zato imenujejo, ker je vertnar Puker pervi to bolezin spoznal in popisal. Bojé se, da bi se ta tertna kuga kakor gnjilina krompirja po celim svetu ne razširila. — V Rimu se zmiraj več od moritev sliši. — Černogorci se močno za vojsko zoper Turka pripravljajo, od neke vlade so 13.000 cekinov v pomoč dobili.

Natiskar in založnik *Jožef Blaznik v Ljubljani.*